

Яковлев Денис Вікторович

Рецензія на монографію С.І. Ростецької «Регіональна ідентичність і національна держава: політика неприйняття та пошук компромісів в політичному просторі сучасної Європи»¹

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-3.23>

Яковлев Денис Вікторович,
доктор політичних наук, професор,
декан факультету психології,
політології та соціології
Національного університету
«Одеська юридична академія»

Соціальні та політичні протиріччя сучасного суспільства, невизначеність політичних, економічних, соціальних ситуацій, різноманіття принципів організації політичних та соціальних спільнот, видів діяльності, соціальних ролей і групових норм відображаються у самосвідомості різних груп населення, у зв'язку з чим відзначається трансформація усталених цінностей, за допомогою яких людина визначає себе, власне місце у суспільстві. Нині криза ідентичності спостерігається як на рівні самосвідомості окремо взятої особистості, так і в рамках певного соціального простору. За таких умов регіональна ідентичність стає умовою структурування територіальних спільнот, найважливішим фактором відтворення соціальної солідарності на рівні соціальних груп і тим самим впливає на розвиток регіону, внаслідок чого виникає необхідність пояснення факторів і тенденцій посилення регіональної ідентичності та її мобілізаційного потенціалу.

Необхідність вивчення феномена регіональної ідентичності актуалізується в умовах, коли одним із наслідків трансформації суспільства стає регіоналізація простору, що супроводжується різким зростанням регіональної самосвідомості.

У стабільному суспільстві за наявності стійкої національної ідентичності регіональна ідентичність не актуалізується в ієрархії територіальних ідентичностей. У звичайних умовах вона проявляється у формуванні певної системи цінностей і норм поведінки жителів регіону поза зв'язком з етнічною приналежністю. За умов ослаблення, кризи національної ідентичності регіонально-етнічна ідентичність може скласти їй конкуренцію

і, отримавши політичний відтінок, поставити під загрозу єдність країни.

У монографії кандидата політичних наук С.І. Ростецької увагу було зосереджено на визначенні регіональної ідентичності крізь призму основних теоретико-методологічних і концептуальних підходів у політичній науці. Такий підхід зумовлений тим, що, по-перше, це сфера саме практичної політики, по-друге, політичною наукою вже встановлено, що ідентичність є потужним потенціалом для згуртування людей у стійкі групи, об'єднані спільними системами цінностей, подібною реакцією на соціальні процеси і єдиною волею до соціальної дії. Також заслуговує на увагу акцентуація автором на таких концептуальних підходах, як: політико-культурний, інструменталістський, соціально-конструктивістський. Крім того, в монографії представлено аналіз взаємозумовленості співіснування національної та регіональної ідентичності, досліджено структуру регіональної ідентичності, у складі якої виділено когнітивний, ціннісний, емоційний і регулятивний компоненти, а також проаналізовано передумови формування регіональної ідентичності.

Заслужують на увагу розділи монографії, в яких визначено вплив регіональної ідентичності на сучасні політичні процеси в Іспанії, Великій Британії, Італії і, звичайно, Україні. Визначено спільні та відмінні риси у формуванні регіональної ідентичності досліджуваних регіонів. Вказано, що прогресивна побудова Іспанії, яка складається з різних автономних спільнот (Comunidades Autónomas), паралельно визнавала і пропагувала регіональну ідентичність до такої міри, що різні дослідження висвітлювали (хоча і з територіальними варіаціями та різною інтенсивністю) консолідацію регіональної та подвійної ідентичності (поєднання іспанської та регіональної ідентичності) на шкоду виключно іспанській ідентичності. Акцентовано увагу на тен-

¹ Ростецька С.І. Регіональна ідентичність і національна держава: політика неприйняття та пошук компромісів в політичному просторі сучасної Європи : монографія. Одеса : Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського, 2021. 313 с.

денціях тяжіння до сепаратистських проявів як загрози цілісності Іспанії. Проаналізовано потенційні механізми їх запобігання, серед яких – насамперед економічна стабільність регіону.

Цікавим видається кейс Італії, в якому визначено специфіку процесу формування регіональної ідентичності цієї країни як країни із прикладами деволюції у системі зав'язків Центр–Регіони, наявністю політичних криз та конфліктів. Дослідження враховує контекст як історичної спадщини, так і сучасних глобалізаційних процесів, які, безсумнівно, грають важливу роль у конструюванні моделі регіональної ідентичності будь-якої держави.

Також Сполучене Королівство з його чотирма ключовими регіонами являє особливий інтерес і в контексті дослідження складних розломів, які не обмежуються лінією поділу громадянської (британської) і етнічної ідентичності. Автором визначено, що особливості деволюції у Великобританії зумовлені впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, у співвідношенні яких визначальна роль належала внутрішнім факторам. Ендогенні фактори пов'язані зі збереженням внутрішніх проблем регіонів, нерівномірністю соціально-економічного розвитку і зростанням впливу етнорегіональної еліти, яка пропонує власну інтерпретацію стану справ

і перспектив розвитку регіону. Екзогенні фактори пов'язані з такими процесами, як глобалізація та європейська інтеграція, з одного боку, і диференціація і регіоналізація – з іншого.

Звичайно, заслуговує на особливу увагу аналіз динаміки загальнонаціональної та регіональної ідентичності нашої держави. Автором акцентовано увагу на ролі символічної політики, регіональних міфів у конструюванні регіональної ідентичності, досліджено основні механізми запобігання та розв'язання конфліктів ідентичностей, які потенційно можуть стати загрозою цілісності держави.

Загалом структура монографії, що рецензується, характеризується узгодженістю структурних компонентів наукового пошуку – взаємозалежністю об'єкта, предмета, методології, стратегії викладення матеріалу тощо. Стиль автора всебічно сприяє розумінню ключових понять процесу конструювання регіональної ідентичності. Впевнений, що вдумливий читач знайде у монографії С.І. Ростецької «Регіональна ідентичність і національна держава: політика неприйняття та пошук компромісів в політичному просторі сучасної Європи» відповіді на багато запитань як теоретико-методологічного характеру, так і прикладного спрямування.